

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V zamejstvu celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 31. decembra 1937.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Kako je z nami?

Poskusimo si ob koncu leta dati odgovor od svojega hiševanja, napravimo nekaj računskih zaključkov! Ali smo kaj dosegli, ali marveč naše gospodarstvo kaže izgubo? Kakšni so pogledi v bodočnost? Vsako urejeno gospodarstvo mora imeti račune v redu.

Tri stvari se nam zde v pogledu slovenstva značilne v preteklem letu. Prva posebnost so bili številni tabori, ki so jih prirejale ponajveč izobraževalna društva, a so imeli domala vsi izrazito prizadevanje, da poudarjajo slovenstvo v okviru jugoslovanske države. Na teh taborih je bilo izpregovorjenih mnogo tehtnih in do dna slovenskih govorov, ki so izzvenevali v zahteve po slovenski samostojnosti, po slovenskih jezikovnih, kulturnih in gospodarskih pravicah. Po nekaterih taborih je ta misel čisto prevladovala, po drugih je bila močnejše poudarjena državna skupnost.

Darujte za tiskovni sklad „SLOVENIJE“

Ali nismo kakor kmečka nevesta, kakor lačni gostje, ki se sramežljivo branijo jesti, kakor skromni delavec, ki je srečen, da more bogatemu gospodu kaj dobrega napraviti, in je užaljen, če mu ta ponudi denar v povračilo? Letošnji tabori so po dolgih letih molka in zasramovanja vsega slovenskega prav gotovo razveseljiv pojav, ki je močno odmeval v narodu.

Vsak zaveden Slovenec naj bo naročnik „Slovenije“!

Toda naj bo že tako ali drugače, gotovo pomenijo ti tabori za naše slovensko prebujenje važno dejanje, ki ga ne smemo prezreti. Človeku je le hudo, ko vidi, kako se mu vriva vzporednost naših dni z onimi v 70. letih preteklega stoletja, ko smo na podoben način budili ljudi iz mrtvila, ko se ti ob tej vzporednosti poraja vprašanje, kaj smo vendar dosegli v 60 letih političnega dela med Slovenci. Saj bi bili v tem času vendar morali politično dozoreti, bi bili morali že preboleti prvo romantično in imeti svoj realni, v podrobnostih izdelani narodni načrt. Če so nas ti tabori prebudili, moramo sedaj res natančno in nadrobno pregledati, kako je z nami v vseh pogledih. Navdušenje se bo kaj hitro poglelo, zakaj položaj v nobenem pogledu ni rožnat: ne v gospodarskem, ne v socialnem, ne v kulturnem, ne v političnem.

Druga značilnost preteklega leta je povoden listov, društev in družb z imenom slovenski. Kdorkoli danes stopi v javnost, nastopi z geslom slovenski. Že samo ta resnica nam dokazuje, v kakšnem času živimo. To je pač odpor proti šestletnemu tlačenju tega imena, ko je vse hotelo in hitelo biti jugoslovensko. In zanimivo je, da se vse to vrši v dobi, ko je večina slovenskega naroda zbrana v politični stranki jugoslovanske zveze. V tem nekaj ni prav, je neko nesoglasje. Izrazito slovensko mišljenje in hotenje poudarjajo tako levičarji kakor desničarji, tisti, ki prejemajo svoja navodila od mednarodnih središč, kakor tisti, ki so še nedavno prisegali samo na narodno enotnost in jim je bilo vsako omenjanje slovenstva že veleizdaja.

V tej zmedi časov so se čete okoli slovenstva tako močno izmenjale, da si ga lasti že vsakdo in sicer izključno le zase. Edini, ki ob vsem tem strmi, je tisti krog ljudi, ki je bil slovenstvu zmeraj zvest, se ni vdinjal ne na levo ne na desno in tudi ni čutil potrebe, da bi se bil kakorkoli preoblačil, ker je bil prepričan, da je slovenstvo že samo po sebi izhodišče za rešitev drugih vprašanj in da ni treba šele širših okvirov. Tako smo dočakali v preteklem letu Pucovo »Slovensko besedo«. Na univerzi je pognalo akademsko društvo Slovenski klub. Del katoliško mislečih izobražencev je po zgledu Srbskega kluba v Belgradu snoval Slovenski kulturni klub, a je naletel na težave. Slednjič se je prebudilo najširše zamišljeno Slovensko društvo, ki naj bi zbralo v svojih vrstah vse slovenske izobražence, ki jim je slovenstvo nedotakljiva svetinja, ki so jo pripravljani braniti, podpirati in gojiti nasproti vsakomur, zmeraj in povsod.

To društvo je po svoji zamisli ustanova, o kakršni smo Slovenci že mnogokrat sanjali, a žal samo sanjali. Včasih smo jo imenovali narodni svet, včasih zopet drugače, a nikoli je nismo uredili, ker je bilo v nas premalo narodne zavesti in preveč drugih ozirov. Ni to politična ustanova, marveč organ, ki naj vse dogajanje med nami in izven nas premeša in pretehta v luči naših narodnih koristi in potreb, ne v luči dnevne taktike, marveč v luči načelne slovenske smeri. Tako je bilo društvo zamišljeno, tako se je predstavilo, a bilo je sprejeto v javnosti tako, kakor vse podobne ustanove doslej: z nezaupanjem in sumom s strani stranke in nazora. Bodi temu že tako ali drugače, razveseljiv je že sam na sebi pojav takega društva med nami in brez dvoma za preteklo leto v pogledu slovenstva gotovo omembe vredna zanimivost.

Še tretjega ne smemo prezreti: dobili smo svojo akademijo v Ljubljani. Tudi ta je pomenila sanje, dolgoletne sanje našega naroda. Trezni in realno misleči ljudje so jo na tihem pripravljali in ji utirali pot v življenje. Zanimivo je, da je prav letos prišel čas, ko so se zdele razmere ugodne za to ustvaritev. Prav gotovo je, da je to eno tistih del, kjer bi morali vsi, prav vsi Slovenci biti edini v podpiranju in sodelovanju. Saj nam prav akademija vrši tako važno narodno delo, da pomeni v resnici najvidnejši vrh naroda. Slovenec bo predstavljala v zboru drugih akademij po svetu, njena izdanja v slovenskem jeziku bodo nosila naše ime v najvišje znanstvene kroge. Naše časopisje je akademijo slovesno in prijazno pozdravilo, toda vtisk imam, da se je ta beseda hitro pozabila, da ljudje po kmetih ne vedo, kaj

Izidor Koštrun:

Koledar dveletke po uradnih obvestilih

(Dalje)

15. 5. 1937: Izve se, da je dne 14. 5. 1937 govoril po radiu minister dr. Krek izseljencem v Ameriki o dvajsetletnici majniške deklaracije in nanizal v svojem govoru več pretresljivih podrobnosti iz takratne borbe v Avstriji. Dotaknil se je znamenitega govora dr. Korošca v parlamentu, da Avstrija nima dovolj vešal, da bi zatrla stremljenje Slovencev po svobodi, pa tudi govora dr. Korošca na grobu dr. Kreka Janeza, ko je pozval navzoče: »Dvignite glave, ker bliža se naše odrešenje. Molčati moramo, toda vi boste razumeli naš molk!«

16. 5. 1937: Drin napiše v »Slovencu« političen uvodnik »Novi človek«, »Jutro« pa prinaša nabožen uvodnik »Praznik apostolata«, s katerim pa preide po kratkem binkoštnem nastrojenju v opisovanje vrlin jugoslovenstva. — V istem času ustanovljena dr. Baričević in Ljotić v Smederevu

Trdno vero
v prihodnost vsega slovenskega občestva in
neustrašeno voljo
do dela za zmago čiste slovenske misli želi v
novem letu

vsem pravim slovenskim ljudem v tuzemelju in v zamejstvu, posebno pa še sodelavcem in naročnikom

uredništvo in uprava
„Slovenije“

smo dobili z njo. Naloga naša bi bila, da si prav vsak Slovenec pride na jasno o njeni pomembnosti in potrebnosti. Tako pa je v nevarnosti, da jo pozabimo še sami, preden nam jo drugi priznajo in sprejmejo. Bila bi usodna napaka!

Že ti trije pojavi nam jasno pričajo, da se slovensko vprašanje vendarle nekam pomika. Imamo sicer primere, ko smo malodušni umolknil in se skrili s svojim slovenstvom ter razobesili narodno enotnost na vidno mesto, a časi so bili tako malo ugodni, da nihče več ni upal slovenstva tajiti dosledno in načelno. Zdi se, da se peščica jugoslovenov med nami krči in izginja, da postaja slovenstvo neoporečna dobrina. Enega pa vendar še zmeraj ne vemo, kaj je s slovenskim vprašanjem. Ali je sploh ali ga ni. Hrvaško je, to vedo vsi. Slovensko pa...? V tem pogledu preveč kolebamo, ne moremo na jasno. Za čim si prav za prav prizadevamo? Za samoupravo, za avtonomijo

ali za centralizem in unifikacijo? Ime ni važno, gre za stvar. Pa tudi v tem si nismo na jasnem, vsaj tako ne, da bi mogli biti mirni in zadovoljni. Ob vsem tem pa se nam godi, da krvavimo iz vseh narodnih organov: gospodarsko, socialno, kulturno in politično. Če primerjamo velikopotezne gospodarske načrte izpred vojne z današnjimi, se ne moremo veseliti; če pregledujemo naše povojne industrije, moramo biti v narodnem pogledu naravnost žalostni — izginjamo pred tujcem; če pregledujemo naš socialni položaj, nam je zmeraj jasneje, da je zmeraj manj rožnat in se z gospodarskim vred slabša. Kulturno se pogrezamo v ožino in plitvino, dokazuje nam šola in izobraženstvo, umetnost in znanost, civilizacija izpodriva pravo omiko naroda. Zdi se, da nam manjka velikopoteznosti povsod. Manjka pa nam najprej čut in smisel za skupno narodno čutenje in hotenje, za sodelovanje pri naših velikih vprašanjih tudi preko strank in nazorov. Da dosežemo v novem letu to stopnjo našega narodnega razvoja, želimo iz vsega srca narodu in vsem tistim, ki ga morajo voditi do tega.

»enotno nacionalistično fronto«. — Delavstvo tovarne Lauricha v Konjicah zastavka, oblasti pa izženejo v najkrajšem roku več zamejnih strokovnjakov iz države po odgonu. To velja, dokler se ne bodo povrnili.

19. 5. 1937: Spominski članki na dvajsetletnico majniške deklaracije se med obema ljubljanskima dnevnikoma spreminijo v polemiko, v kateri si posajata drug drugemu okvir na glavo. To pomeni, da trdita oba o nasprotnih skupinah, da je bila avstrijsko misleča in da je na »okvir« v deklaraciji pristno pristala.

30. 5. 1937: »Slovenec« izide zaradi 20letnice majniške deklaracije v slavnostni obliki. Pod slikami dr. Korošca, dr. Kreka Janeza in dr. Jegliča objavlja poziv dr. Korošca, da ostanemo »za vsako ceno, za vsako žrtev, svobodni in nikomur sužnji«

Modno blago!!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ogledala, ščetke, turistovske potrebščine dobite
n a j c e n e j e

pri Peteline, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

ter uvodnik dr. Jegliča, ki prinaša dragocene podatke o vrsti dogodkov tistih dni, katerih bistvena značilnost je v odkriti ugotovitvi, da se je udeležil proslave osvobojenja, ker je prejel obvestilo, da ga je cesar Karl osvobodil prisega. — »Jutro« se pridružuje proslavi z ugotovitvijo, da je odpadlo od majniške deklaracije vse, kar je bilo v njej minljivega, ostalo pa je vse, kar je dragocenega, namreč »narodna edinstvo«. Iz neznanih razlogov pravi dr. Korošcu »predsednik jugoslovanskega kluba«, o dr. Žerjavu pa, da je bil tajnik jugoslovanskega kluba. — Pod okriljem organizacij JRZ se vrše povsod proslave majniške deklaracije.

Za delavsko skupnost

V slovenskem delavskem gibanju imamo danes štiri ločene organizacije, ki hodijo vsaka po svojih potih. To so: socialno-demokratske strokovne organizacije, združene v Strokovni komisiji, Jugoslovanska strokovna zveza, sestojča iz strokovnih zvez krščansko-socialističnega delavstva, Narodno strokovna zveza, v katere idejno območje se prišteva predvsem dobršen del nameščenstva in manjši del delavstva, ki je jugoslovansko-nacionalno usmerjeno, in Zveza združenih delavcev, nova organizacija, ki poudarja integralno katoliška načela s posebnim prizvokom korporacijskega ustroja družbe.

Delavski stan šteje pri nas že blizu 100.000 členov. Največji del te množice je do danes še delavsko nezaveden. To si lahko razlagamo, ko vidimo, da delavstvo prihaja večidel s kmetov. V tovarno prinesejo s seboj tudi vzgojo iz domačega kmečkega okolja, ki je, kakršna je pri nas skoraj povsod po deželi, nesposobna, da bi pripravila preprostega kmečkega človeka za novodoben življenjski boj. Tak kmečki delavec je zategadelj glade na socialne boje precej pasiven. Zato je tudi današnji položaj siromašnejšega kmečkemu stanu tako težak.

Delavstvo starih industrij živi pod čimdalje hujšim pritiskom velikega kapitala. To delavstvo ima že skoraj polstoletno sindikalno vzgojo, zato je zavedno in borbeno ter sestavlja jedro strokovnih organizacij. Tod so tudi strokovne organizacije uveljavile dobre skupne delavske pogodbe ter jih ohranile skozi vse, tudi najhujše boje.

Toda poleg teh nekaj tisočev zavednega delavstva (če štejemo pripadnost k sindikatom za zavednost), so tu še desetstični pasivni garažev, nesposobnih za močno delavsko gibanje, ne le tvarno, ampak tudi umsko odvisnih od svojih gospodarjev. Te množice same v sebi skrivajo nevarnost za kakršnokoli močnejše delavsko gibanje, ker niso vzgojene, ampak prevladujejo med njimi druge smeri, često meščanske in strankarsko zadehne miselnosti.

Pred delavskimi organizacijami vidimo velikkansko polje za delo.

Zajeti bodo morale desetstične, ki so danes brez smeri, jih vzgojiti ter jih postaviti v boj za človeške pravice. Proti vedno hujši reakciji velikega kapitala in od njega odvisnih činiteljev bo moralo nastopiti enotno delavstvo. V zmedo po podjetjih in industrijah bo moralo poseči delavstvo z močno roko ter po natančnem načrtu napraviti red in prisiliti gospodarske ljudi k spoštovanju socialne zakonodaje in človeških pravic. Potreben bo enoten delavski nastop v javnosti in enoten pritisk na javnost, da uredi in reši kup nerešenih vprašanj, od katerih so mnoga neodložljiva in življenjskega pomena ne le za delavsko skupnost, ampak tudi za posamezne člene te skupnosti.

Teh velikih vprašanj delavstvo ne sme lahko miselno puščati v nemar in čakati. Med nami žal danes še nimamo nobene tako močne organizacije, ki bi ji delavstvo lahko zaupalo rešitev vseh teh vprašanj. Zato se bo teh nalog treba poprijeti skupno, sodelovati bodo morale z vso svojo močjo vse organizacije, ki jim je delavska korist res vestna dolžnost in ne le zvencena udarnica. Prav zadnji čas je že danes, da se popravi, kar je bilo v preteklosti zamujenega, in da se delavske strokovne organizacije zedinijo v enotnem in načrtnem delu za slovensko delavstvo.

31. 5. 1937: »Pond. Slovenec« poroča o slovenskem zborovanju JRZ v Unionu, kjer so med igranjem fanfar govorili župan dr. Adlešič, 14letna deklica Sušnikova (ki je s pozdravno kitico izročila dr. Korošču šopek rožmarina in nageljnov, da je dr. Korošec njen pogumni nastop posebej pohvalil), akademik Röger, Cilka Krekova, dr. Korošec in h koncu spet dr. Adlešič. Govor dr. Korošca so pozdravili zborovalci tudi s klici »Živel rešitelj slovenske zastave!« — List poroča tudi o zborovanju JRZ v Celju, kjer je nastopil kot glavni govornik minister dr. Krek, ki je poudarjal zlasti, »da sta dr. Korošec in dr. Jeglič v prvi vrsti zaslužna, če je evropska javnost pravočasno zvedela, da zahtevamo Slovenci kot samostojen narod lastno življenje v skupnosti z ostalimi južnoslovanskimi narodi. Kvarljivci naše skupnosti pa so popolnoma enaki nekdanjim nemčurjem, klečplazcem in strahopetcem.«

1. 6. 1937: »Jutro« razmišlja v beležkah o govoru ministra dr. Kreka v Celju in sklene, da so iznašli besedo »južnoslovanski« v nasprotju z izrazom »jugoslovanski« mnogo pozneje. (Zaradi takega zgodovinskega razporejanja se prime slovenska javnost za glavo.) — V nasprotju s tem modrovanjem objavlja »Slovenec« uvodnik o »Resnicah, ki jih je odkrila nedelja« in podatke o napihovanju slovenske mafije, ki da je bila »navaden švindler«. V tej zvezi omenja »Slovenec« tudi nekakšno trgovino s krušnimi kartami. — Med Hrvati in Srbi se že nekaj časa plete polemika zaradi ustavnega načrta deveterice, ki pa ni bil objavljen, tako da pozna njegovo vsebino le ozek krog.

(Konec prihodnjic.)

Delavske organizacije naj se združijo k enotnemu delovnemu načrtu, ki ga morajo izvesti v prihodnjih letih. Najvažnejše zadeve, ki jih je treba rešiti, so te:

1. Proti grozeči nevarnosti fašizma, ki hoče uničiti svobodno delavsko gibanje, se morajo strokovne organizacije enotno upreti. Tak enoten nastop je posebno potreben za obrambo samouprav delavskih ustanov, tako zbornice, okrožnega urada, borze dela, bratovskih skladnic itd., prav posebno pa svobodnih delavskih zaupnikov. Vse strokovne organizacije naj se obvežejo, da ne bodo v nobenem primeru podpirale nikogar, ki bi hotel samouprave teh ustanov kršiti. Enotno morajo nastopiti za uveljavljanje samouprav tam, kjer teh še ni in kjer delavstvo še danes nima svobodno izvoljenih zastopstev. Zavedni delavci ne bodo nikdar umazali svoje časti s tem, da bi se dali kamorkoli imenovati, ampak se bodo borili za svobodno izvoljena in postavljena delavska zastopstva.

2. Proti naraščajoči reakciji velikega kapitala, posebno tujega, naj se strokovne organizacije združijo v enotnem nastopu v sindikalni politiki. Dosedanje prerivanje in sebično tekmovanje naj se umakne složnemu delu, ki naj mu bo cilj v prvi vrsti korist celotnega delavskega stanu, koristi posameznih organizacij pa le toliko, kolikor je to v dobro skupnosti. Ob takem enotnem nastopu se bodo morali razbiti poskusi velikega kapitala, ki je doslej žel svoje največje uspehe v največji meri iz delavske razbitosti.

3. Prenehajo naj medsebojni napadi v javnosti, posebno v časopisju. Nesporazumi naj se poravnajo med štirimi stenami. Obenem pa naj začne delavsko časopisje vseh smeri vzgajati svoje bralce v duhu skupne delavske borbe, tako da bo

Vsi vemo, da po sprejemu centralistične vidovdanske ustave, tega najbolj pristnega sadu jugoslovanskega nacionalizma, nismo imeli ne Slovenci ne Hrvatje nobenega odločujočega vpliva na vodstvo naše države, zlasti ne na praktično izvajanje državne moči, na javno upravo. Če je tu pa tam priletela kaka drobtinica s centralistične mize, je bila to pač drobtinica, milost, ki jo je dala srbska odločujoča večina, če se ji je ravno zdelo.

A ne samo na vodstvo države nismo imeli Slovenci in Hrvatje nobenega vpliva. Prav tako nismo imeli nobene besede pri upravljanju svojih domačih stvari. Centralizem je za to prav dobro preskrbel s tem, da ni dal pokrajinam nobene finančne moči. Še več, če se mu je zdelo, da bi se utegnili na primer Slovenija finančno preveč osamosvojiti s tem, da je naložila svojemu prebivalstvu take užitnine, ki bi utegnile vsaj nekaj malega nesti, brž se jih je poskominila nacionalna čaršija, pa jih do štirih petim dodelila južnim pokrajinam. Zdelo se je skoraj, da je usoda Slovenije v znamenju nacionalnega centralizma ta, da išče pri svojih ljudeh davkov — za druge!

Nacionalni unitarizem je svojo moč tako pretkano zasidral, da se Slovenci in Hrvatje zoper njegovo voljo niti ganiti ne morejo. Zato smo videli, da v bistvu ni velikega razločka, kakšen

v tem sodelovalo vse delavstvo, ne samo vodstva organizacij.

4. Ustanovi naj se vrhovni svet delavskih organizacij, v katerem bodo imele organizacije enaka zastopstva. Vrhovni svet naj pripravi načrt za sindikalno delo v prihodnjih letih. Načrt bo moral biti natančno izdelan za vsa področja delavske dejavnosti. Vse delavske organizacije naj potem svoje delovanje uravnajo po tem načrtu in se potrudijo, da bo čim uspešneje izpolnjen.

5. Organizacije, ki pri tem skupnem delu ne bi hotele sodelovati ali bi ga pa izigravale, naj računajo s skupno borbo vseh svobodnih organizacij tudi proti njim. Za take primere naj bi se prav tako napravil natančen načrt, ki bi predstavljal eno od nalog skupnega dela strokovnih organizacij.

V teh stvareh naj delavske organizacije napravijo resen in odkrit sporazum. Sadovi sodelovanja se bodo kmalu pokazali. Eden izmed najboljših sadov pa bo: delavstvo bo dobilo vero v sindikate, ko bo videlo, da so opustili škodljive prepire in se zedinili za skupen delovni program.

Široke množice delavstva čakajo, žal, že dolgo samo čakajo, na tako koristno in uspešno delo strokovnih organizacij. Otopelost in »nezavednost« delavstva v zadnjih letih je v veliki meri tudi posledica razprtij v delavskih vrstah.

Da bo ta cilj mogoče čimprej doseči, naj se med organizacijami opuša vse, kar delavstvo razdružuje, in naj se stori vse, kar ga druži. Dosedanji grehi bodo morali v kraj, in naj ne bodo očitki, čeprav včasih pravični, vzrok, da sprti bratje ne bi mogli skupaj.

Gotovo imajo organizacije druga drugi marsikaj odpuščati. Danes je čas, prav zadnji čas za odpuščanje prišel. Vse ovire morajo s poti sporazuma.

Delavstvo čakajo pri nas še tako velike naloge, da jim bo komaj združeno kos. Delavska usoda se ne odloča samo v sindikatih in industrijah, ampak tudi v javnosti. Treba bo pripraviti pot enotnemu delavskemu nastopu tudi v javnosti. Enoten sindikalni nastop pa je za to najboljša priprava.

Prav gotovo bo povsod, po vseh sindikatih, dosti boja s tistimi, ki ne bodo znali in mogli ali hoteli stopiti s starih izhujenih potov. Zavednim delavcem se mora posrečiti te škodljive ljudi onemogočiti in napraviti prostor novi slovenski delavski skupnosti, ki bo morala nekoč skupno s prebujenim kmečkim stanom v svoje roke vzeti tudi vodstvo svojega naroda.

Naj novo leto, v katerega stopamo, prinese slovenskim delavskim množicam najlepšo blagovest, znamenje boljnih časov: ustvaritev slovenske delavske skupnosti.

Tone Fajfar.

V 51. številki »Slovenije« se je h gornjemu vprašanju oglasil tudi dr. I. Štepihar. K njegovim navajanjem samo tole: Ne samo na Jesenicah, ampak tudi marsikje drugje so se delali veliki grehi nad delavstvom. Piscec bi bil lahko navedel še več primerov, omejil se je pa na Jesenice zaradi prav posebne značilnosti. Tudi žalostna dogajanja, ki jih g. dr. Štepihar navaja, so pisec vsaj večidel bila znana, ni jih pa omenjal, ker je trdno prepričan, da danes ni čas za obračunavanje, ampak za poravnavo v delavskih vrstah. Danes moramo pozabiti preteklost in zares odkrito in resno reševati vprašanje delavskega obstoja. Seveda pa se pisec nikakor ne strinja s pogubnim početjem v SMRJ na Jesenicah. — Glede očitka krivice, ki da jo delam delavcem in nekaterim časopisom, bi opomnil samo na mnoge take ne-odkrite in neresne poskuse, ki so se seveda vsi razbili; k takim poskusom pa ne štejemo jeseniškega, ki se je pa žal kljub temu razbil. Poskusi za skupen nastop doslej zato niso mogli uspeti, ker je vsakdo predvsem gledal na svojo organizacijo, a premalo mislil na skupnost. Če je pa v današnjih urah skupna nevarnost že kaj spametovala delavske voditelje, vsaj nekatere, bo pokazal jutrišnji dan. Naj g. dr. Štepihar tega ne gleda kot polemiko, ampak samo kot ugotovitve in pojasnila, ki so za nepoučenega bravca potrebna.

T. F.

Majavi pojmi

človek sedi na čelu uprave pri nas. Ni ga, ker ga ne more biti. Kajti navsezadnje mora pač tudi on izpolnjevati povelja z juga. In pred vsem mu manjka sredstev, da bi kaj večjega narediti mogel. V glavnih stvareh je zmeraj navezan na centralo, če je ta pri volji, da nam dovoli nekaj, samo nekaj lastnega denarja porabiti za naše lastne namene.

Bistvo jugoslovanskega vprašanja je torej v tem, da se spremeni državni ustroj, ki take stvari omogočuje. Vsakdo, ki prihaja s kakšno novo udarnico za rešitev naše stiske, naj da tudi tej udarnici določno vsebino. Ta vsebina pa mora rešiti naša osnovna vprašanja praktično, v državnem ustroju in upravi, ne pa morebiti s puhlimi besedami o bratovstvu

Ali ste poravnali naročnino?

Človek bi še navsezadnje mislil, da so tiste besede o bratovstvu in pravičnosti odkrito mišljene, če ne bi ta stiska trajala že skoraj dvajset let. Če ne bi nadalje tudi obljube in zagotovila, da to res ne gre, da je treba razmere zboljšati, in kar

je še podobnih omledno-puhlih besed, prav tako deževale na nas že skoraj dvajset let. In če bi se bile razmere v teh dvajsetih letih vsaj v kakšnem pogledu kaj zboljšale, kar bi se bile tem laže, ker so bili zmeraj na oblasti prav tisti, ki so se bratovsiva in pravičnosti najbolj cedili. A zlasti še, če bi se ne bile razmere prav v teh dvajsetih letih vsaj za nas Slovence neprestano slabšale: zmeraj večje javne dajatve, zmeraj manj mogočnosti za zaslužek. Kajti naša stara, usposobljena industrija in obrt v tem posebnem sestavu že dihati skoraj ne moreta več in se zaradi tega selita na jug.

Uradna statistika o naraščanju prebivalstva, o zaposlenosti in brezposelnosti, o ustanavljanju novih podjetij, o opuščanju trgovskih in obrtnih obratov, o dolžini novih železnic in cest, o dovoljenih zneskih za javne naprave že tako vpije, da je ne morejo preslišati najbolj gluha ušesa.

Vsak, tudi podpoprečen slovenski človek, je zategadelj že davno sprevidel, da so to stvari, ki so tako daljnosežne, da se ne dajo rešiti z zavlačevanjem in krparjenjem starega sestava. Treba je njegove korenite poprave in popolne obnove vsega državnega in upravnega ustroja.

Zajedavci vseh vrst slutijo, da se bliža obracun. Cutijo, da se bliža prav zaradi njih grehov. Odtod tista skromna priznavanja, da ima sedanji centralizem celo neke »pogreške«. In odtod poskusi, podaljšati mu življenje pod kakšno novo varstveno znamko. Tudi znamko so kmalu našli: unitarizem.

Takoj, ko se je pojavila ta beseda za centralizem, smo mi pozivali njegove oznanjevalce, naj vendar že kedaj povedo, v čem se loči unitarizem od centralizma v dejanju. Kakšen bo državni ustroj, kakšna državna uprava v njegovem znamenju? Ali bomo mogli potem upravljati svoje stvari, zlasti tudi svoj denar sami, ali se bo pod njim uveljavilo načelo, naj vsi prispevamo za državo v enaki meri? Olajšati smo jim hoteli odgovor z izjavo, da smo Slovenci pripravljeni celo dati za državo enake prispevke glede na število prebivalstva, kakor druge banovine, četudi spada prav naša pokrajina med ubožnejše.

Odgovora nismo dobili. Razen če štejemo za odgovor tisto znamenito Pirkmajerjevo razodetje

v jugoslovenskem obzorniku »Misel in delo«, po katerem naj pripade unitarističnim samoupravam nekako 15% vseh dohodkov, pa še ti le po milosti središča in na odpoved.

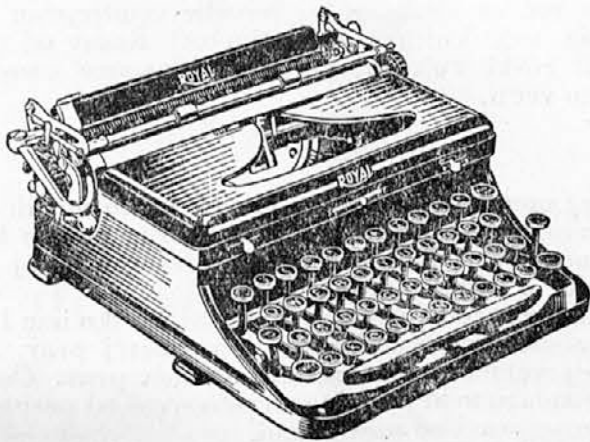
In to je bil doslej najbolj določen odgovor, kakšne bodo, kakšne bodo mogle biti tiste »široke« samouprave, katerih širokost imajo unitaristi zmeraj na jeziku.

Nacionalisti torej vedo dobro, da je unitarizem v praktičnem življenju natančno isto, kakor centralizem. Zato tudi še ni noben unitarist povedal, kako si zamišlja zlasti državno finančno gospodarstvo.

Pa tudi ne bo povedal!

Rajši si pomagajo, kakor »Pohod«, ki imenuje istenje unitarizma s centralizmom slepomišenje, pa misli, da je z zmerjanjem razčistil pojme.

Toda tudi to spada k unitarizmu.

VSE ZA PISARNO

dobavlja in popravlja

PRELOČ

LJUBLJANA sedaj Tyrševa 1 nasproti hotela Slon

Opazovalec

Tujski promet pri nas

Iz vse Slovenije prihajajo letos tožbe, da smo v tujem prometu, v tej za nas tako važni gospodarski panogi, nazadovali. Sicer se nimamo dokončnih uradnih podatkov za Slovenijo, vendar pa dajejo razna osebna poročila uničujočo sliko. Na številnih sestankih in shodih je ljubljanska Zveza za tujski promet valila krivdo za to žalostno dejstvo predvsem na prometne zveze (železnice, ceste itd.). Verjamemo, vendar pa ne bo škodovalo, če pogledamo še na druge vzroke, postavim, še na razmere v naši tujski organizaciji.

Veliki potniški uradi v Nemčiji vedo povedati, da je bilo letos zelo mnogo interesentov, ki so se zanimali za Slovenijo, a jim niso mogli postreči s podatki, ker niso dobili od nas nobenega propagandnega in informativnega gradiva, kakor prejšnja leta. Zato so se potniki usmerili drugam, in Slovenija je zastoj čakala na nemške turiste.

Z uradno reklamo za letno sezono se je pričelo letos šele tik pred poletjem, zimski prospekti za 1937/38 pa sploh niso izšli. Decembar je tu, pa še niso dotiskane propagandne tiskovine za zimsko sezono, medtem ko so druge države že zdavnaj razposlale zimske prospekte.

Denarja ni! Za propagando tujkega prometa v Sloveniji mora skrbeti predvsem Zveza za tujski promet, ki ima tudi zastopstvo belgrajskega »Putnika«. Njene monopolizirane potniške pisarne imajo velikanske dohodke pri prodaji kart, pri menjavanju denarja, pri prirejevanju izletov v zamejstvo itd. Od prodanih kart dobivajo te pisarne provizijo od države, povrh pa zaračunavajo karte še po znatno višjem tečaju kakor železnica ter delajo s tem znatne dobičke na račun našega človeka. Dobički gredo v stotisoče. Tudi menjalnice prinašajo velikanske dohodke. Zato se nam zdi neumljivo, zakaj zahteva »Zveza« od banovine, naj zviša svoje že tako znatne podpore, ko bi banovina morala dati podpore za še bolj potrebne stvari. Čudno je, da letos naenkrat ne more izhajati zastopnica »Putnika« v Ljubljani, ljubljanska Zveza, kljub temu, da dela velikanske dobičke z raznimi valutnimi transakcijami, ki jih opravlja kar na debelo (lire prodaja po 2.50). Prejšnja leta je pa ta organizacija iz svojih dohodkov dajala znatne podpore vsem podeželskim tujkoprometnim ustanovam in je izdala letno nad 100.000 za propagando.

Zakaj ne poiščejo denarja drugod? V Ljubljani pa je »Putnikova« prodaja vozniških kart tudi v zakupu (kar ni v skladu z zakonom) za majhno zakupnino. Ta menjalnica nese po nepristranski sodbi strokovnjakov letno velike vsote, dala bi pa lahko še več. Žraven tega dobi zakupnik tudi polovico provizije od prodanih vozniških kart. Predsedstvo ljubljanske Zveze naj poišče tukaj dohodkov, ko jih lahko, pa tudi še kje drugod v svojem področju.

Poljski delavec, Ptujčan, piše iz Nemčije

....., junija 1937.

Draga mama, meni gre tukaj zelo slabo. To so grdi, strašni ljudje, kjer sem jaz. Delati moram zelo mnogo, pa jim je še vedno premalo, čeprav delam od 5. ure zjutraj do 10. ponoči. Ne vem, kaj bi naredil... Jaz sem že tako shujšal, da se komaj brijem, drugam pa ne morem in ne smem... Drugače sem zdrav, samo desna roka je vedno vsa gnojna od žuljev. K zdravniku mi ne dovolijo, in delati moram težko... Zelo si želim nazaj... Pošlji mi 5 do 4 zavojčke cigaretnega papirja, da si bom delal sam cigarete iz tobaka za pipo, ker so tu cigarete predrage... Tu ni nič novega, samo žalosten sem in obupan, ker so ljudje tako grdi. Prej Ti nisem nič tega hotel pisati, zdaj pa kar vedi, kako mi gre...

....., 5. julija 1937.

... Med tednom Ti ne morem odpisati, ker sem preveč truden... Imam zelo veliko in težko delo. Zjutraj vstanem ob pol petih. Nato grem konje čistiti. Ob sedmih grem na polje, kjer delam razen za časa obeda do desetih ali pol enajstih ponoči. Toda najtežje delo se bo šele začelo sedaj ob žetvi. Spim na slami. Pri nekaterih je tako, kakor je pisalo »Jutro«. Pri meni tega ni. Jaz vem, koliko bom zaslužil, nekateri pa tega še danes ne vedo... Krompir ni zabeljen in je vsak dan na mizi... Obleke si ne bom kupil, ker je vse to strašno drago... Liter najslabšega vina stane okoli 80 din... Zvečer večkrat ne morem zaspati od same utrujenosti... O M. se še nič ne ve, samo to, da je eno postajo od Passau-a izstopil iz vlaka in šel najbrž peš v Jugoslavijo... R. je tudi že odšel peš v Jugoslavijo... Pred 18 meseci ne more nihče nazaj...

....., 15. avgusta 1937.

... Ko zjutraj vstanem, je ura za eno uro potisnjena naprej, zvečer pa za eno uro nazaj, tako da delam dve uri več, kakor je v pogodbi. Tako ti ljudje izrabljajo. Nekoč bom poskusil z B. in M. o tem govoriti, ali pa bom sam pisal na »Arbeitsamt« v Stuttgart. Tako res ne morem vzdržati 18 mesecev... Prosim, pošlji mi zopet cigaretni papir... Pisala si mi, da mi boš poslala sadje po P. Prosim te, ne delaj tega. On je 20 km od mene in jaz ne morem tako daleč... Jaz bi Ti že prej pisal, ali podnevi nimam časa, ponoči pa ni luči...

....., 12. septembra 1937.

Danes Ti pošiljam 10 mark. Jaz bi ti poslal še prej, pa nisem mogel, ker nisem imel potnega lista... Brez njega pa se ne more pošiljati denarja. Na mesec mi plačajo samo 35 mark, čeprav so najprej povsod obljubljali 40 do 45 mark...

Jugoslovenstvo je zoper ljudstvo

Belgrajski tednik »Javnost« je pri nas samo toliko znan, kolikor zajemljejo naši jugoslovenci in njihova glasila, zlasti »Slovenski narod« in »Jutro« iz njega svoje najgloblje nacionalno spoznanje. Če bi »Javnosti« ne bilo, bi se bila polomljena veja njihove »ideologije« že zdavnaj posušila.

Nov primer te globoke »ideologije« bere lahko vsakdo v zadnjih dveh številkah »Javnosti«. Tam modruje neki zagrebški vseučiliški profesor dr. Fran Bubanović, pristen jugosloven, o narodni enotnosti takole:

Nazadnje mislimo, ... da odgovor na vprašanje, če so Hrvatje in Srbi en narod ali ne, ne more biti predmet glasovanja širokih ljudskih množic. To je nasledek globoko izgrajenega nazora o svetu in življenju posameznika.

Veseli nas pri tej izjavi najbolj, da je g. Bubanović iz svojega edinstvenega nauka nas Slovence izpustil, čeprav je najbrž storil to samo zategadelj, ker bi v smislu njegovega spoznanja morali kakor Hrvatje tudi Slovenci biti tiho, kadar pojde za vprašanje njihove biti. Zanima nas pa politično-praktični uspeh tega najnovejšega jugoslovenskega umovanja, ki hoče naravnost vzeti hrvaškemu, pa seveda neizogibno tudi slovenskemu ljudstvu pravico, da odločata o tem, če naj hrvaški in slovenski narod ostaneta ali pogineta.

Kajti praktično pomeni ta nazor učenje nasilja nad hrvaškim in slovenskim narodom. Brž ko je vzeta ljudstvu beseda, je zatrta demokracija, je despotizem tu. Ta despotizem pa hitro najde ljudi z »globoko izgrajenimi« nazori o svetu in življenju, ki so pripravljeni služiti mu. Nič novega ni ta nauk, z Živkovičevo in jugoslovensko nacionalno diktaturo je bil že enkrat postavljen v naše politično življenje. Takrat je bila narodna enotnost uradoma razglašena, in besedi »slovenski narod« se sploh nista smeli zapisati, razen z veliko začetnico na glavi lista, ki je ta samostojni slovenski narod tajil. In seveda, dosledno je bilo, čeprav takrat ni imel slovenski narod prav nobene besede, ko je »Slovenski narod« smel zoper njegovo bit pisati, kar se mu je le zdelo, o slovenski usodi pa so odločali zaupniki Belgrada, kakor dr. Kramer, dr. Marušić, dr. Puc in kar jih je bilo še te vrste ljudi, ki so imeli globoko izgrajene nazore o jugoslovenskem unitarističnem svetu in življenju, pa so hoteli te svoje globočine razodeti še slovenskemu narodu.

Očitno torej jugosloven Bubanović želi, da se povrnejo blaženi časi jugoslovenske nacionalne diktature. Želja, ki jo v srcu goji vsak jugosloven, pa naj se sicer še tako cedi demokratizma, ki jo tudi mora gojiti, ker je njegov obstoj samo v diktaturi mogoč. Kajti niti slovenski niti hrvaški narod ne priznavata in ne bosta nikoli priznala jugoslovenskega nacionalstva, ki pomeni v jedru diktaturo, fašizem in centralizem.

Unitaristično iznenadenje

»Samouprava« je imela, kakor pravi, te dni priložnost, da se razgovarja s hrvaškimi Zagorci. Pa jo je pri teh razgovorih najbolj iznenadilo, da zahtevajo Hrvatje tajno glasovalno pravico! In še pristavlja, če bi se našel v njeni stranki, namreč JRZ, samo en človek, ki bi bil v načelu zoper tajno glasovanje, naj bi se samo razgovarjal s hrvaškimi Zagorci.

Če utegne spričo tega pisanja koga kaj iznenaditi, tedaj kvečjemu to, zakaj je »Samouprava« tako iznenadena. Kajti prav hrvaški Zagorci so bili od nekdanj odločni pripadniki Hrvaške kmečke stranke. Ta stranka pa stoji od vsega začetka na stališču tajne volilne pravice. Tega svojega načela tudi ni nikoli zapustila. Res je samo, da ji tudi javna volilna pravica ni mogla mnogo škodovati in da se je zato Hrvaška kmečka stranka ni bala. Kajti odpor zoper jugoslovenstvo je hrvaške vrste že preveč strnil. Toda res je tudi, da so javno volilno glasovanje uvedli prav nasprotniki hrvaškega naroda, hoteč ga na ta način strahovati in prisiliti pod svoj edinstveni jarem izkoriščanja in zatiranja.

Zato bi se nam kvečjemu zdelo, da bi bil prepreden človek samo iznenaden, če bi bili Zagorci zoper tajno glasovanje, ne pa zanj.

Mikavno je tudi, kar pripoveduje »Samouprava«, da ni niti enega pripadnika JRZ, ki bi bil v načelu zoper tajno volilno pravico

Širite naš list „Slovenija“!

Vidiš, draga »Samouprava«, pred tem prepričdom med načelom in dejanjem je že marsikdo iznenaden obstal. In če se greš še kdaj razgovarjat med hrvaške Zagorce, pa kar pobaraj, pa boš videla, kako bodo tudi iznenadeni nad njim.

Jugoslovensko veselje

Kakor poroča »Jutro«, zagovarja jugosloven Juraj Demetrovič v »Jugoslovenskih novinah« v neki polemiki z »Obzorom« jugoslovenstvo takole:

»Jugoslovenska misel ne more biti v konfliktu s katerikoli srbskim, hrvaškim ali slovenskim interesom, ker vsi skupaj tvorijo naš skupni in obči jugoslovenski interes. Biti jugosloven, pomeni biti najboljši Slovenec, najboljši Hrvat in najboljši Srb. Pravi jugosloven goji in dopolnjuje z enako ljubeznijo in pozornostjo vse, kar je po svojem poreklu srbsko, hrvaško ali slovensko, ker mu je vse enako drago. Jugoslovena enako veseli vsak napredek, vsaka dobra stvar, enako boli vsako zlo in sleherna nesreča, pa naj je potem slovenska, srbska ali hrvaška.«

Samo nekaj naj bi nam bil modri mož pri tej priliki še razodel. Najprej to, če je neizogiben nasledek jugoslovenske enake ljubezni do vsega srbskega, hrvaškega in slovenskega ta, da je nam Slovincem proti naši volji natovorila centralizem in vse krivične dajatve in zapostavljanja, ki izvirajo iz njega. Če pa se Juraju Demetroviču le ne zdi to prav, če se mu le ne zdi, da so hudo skregane z resnico tiste nabrekle besede o enaki bolečini vsakega jugoslovena pri vsaki nesreči, naj že ta zadene Srba, Hrvata ali Slovence, potem naj nam pa vsaj razodene, zakaj nismo nikoli opazili tega sočutja, kadar so nam delali centralistični režimi krivice, tisti režimi, v katerih so bili sami pristni jugosloveni, kakor na primer dr. Žerjav, dr. Kramer in seveda tudi sam gospod Demetrovič.

Ali pa morebiti g. Demetrovič misli, da je za kakega jugoslovena dovolj, če si ob našem trpljenju utrne solzo, potem pa gre k naši blagajni in pobere dobiček, ki mu ga je njegova milosrčnost donesla?

Samo nečemu se še čudimo. Da so namreč še zmeraj ljudje, ki se jim ne zgnusi v dno duše, ko berejo jugoslovenske genljivo besede in vidijo jugoslovensko odurno resničnost. Kajti če bi jih ne bilo, bi bili taki sestavki že zdavnaj nemogoči.

Kadar jugosloven o kulturi sodi...

Filip Lukas, predsednik »Matice Hrvatske«, se je jugoslovenom že zadnjič zameril, ko je nekoliko podregal v jugoslovenske piemontovske pripovedke za staro mladino. Pa ko mu jugosloveni še tega niso utegnili pozabiti, je naredil s priobčitvijo nekega govora na matičnem zborovanju nov greh. Po božičnem »Slovenskem narodu« je namreč v njem takole dejal:

»... zlasti je nepobitno zgodovinsko dejstvo, da so Hrvati v zgodovinsko-kulturnem razvoju hodili svoja pota in v tem ustvarili kot celota svoj kulturni tip, ki ima več skupnih znakov s sosednimi neslovenskimi narodi, kakor s Slovani. Tako se po črti idealizma Hrvati bolj približujejo južnim Nemcem, kakor sosednim Slovincem, pri katerih brez ozira na stranke prevladujejo realistično-materialistične črte.«

Mi ne poznamo vseh razlogov, ki so privedli Lukasa do tega sklepa. A že iz navajanih besed vidimo, da govori Lukas v prvi vrsti o **kulturni bližnjosti**, ne pa morebiti o **jezikovni**, kakor bi utegnil morebiti kdo sklepati iz precej trpaznega naslova »Narodovega« sestavka »Hrvatje bližji Nemcem kakor Slovincem«.

Mi hrvaških kulturnih razmer in dejstev ne poznamo dovolj, da bi si lastili o njih odločujočo

sodbo. Zato ne bomo govorili niti o njih niti o Lukasovih trditvah. Hrvatje imajo dovolj znanstvenikov, da jih pretehtajo in presodijo. Nas Slovencev se ta stvar prav za prav ne tiče, imamo pač lastnih vprašanj dovolj, ki se moramo brigati zanje.

A gotovo je že samo za površnega opazovalca, da se pri nas o kakih pomembnih kulturnih vplivih z juga ne more govoriti. Naša slovenska kultura je od vsega začetka bolj povezana s severom in zahodom, kakor z jugom.

Zato so bili prav slovenski kulturni vodniki zmeraj v najtesnejših zvezah z zahodom, od Trubarja mimo Vodnika pa do Prešerna in Cankarja.

Pač pa je bil izmed slovanskih češki zgled in vpliv pri nas zmeraj močan, in gotovo ne v našo škodo.

Še več se lahko reče: navzlic zemljepisni in seveda tudi kulturni oddaljenosti Rusov od nas je bil ruski kulturni vpliv na Slovence mnogo, mnogo večji.

Saj menda noben resen človek ne bo mislil, da ima vrazovstvo in ilirstvo za nas drug pomen kakor negativen. Zato ju je tudi Prešeren takoj od začetka z zasmehom odklonil.

Kakor rečeno, ne moremo soditi, koliko ima Lukas glede hrvaških kulturnih razmerij prav, ali precej verjetno se nam zdi, da ima prav. Zlasti če preudarimo in pretehtamo celo stvar od nasprotne, to se pravi od naše strani.

Sicer bi pa samo še dostavili, naj bodo jugosloveni tiho, kadar je beseda o kulturi sploh in o naši posebej. Tisti jugosloveni, ki bi hoteli osnove vse naše kulture, naš slovenski jezik likvidirati tiho in postopno v »edinstveno nacijo«.

Dr. Puc in okosteneli integralci

Pucova »Slovenska beseda« modruje o »preživelosti centralizma« in o tem, da so se ljudje že naveličali raznih integralnih politikov, češ:

»Odragal se je narod od različnih »vodij« predvsem iz razloga, ker je spoznal, da nova doba zahteva njegovo osvoboditev od vseh preživeti in okostenelih življenjskih oblik ter spon in da hoče, da poveri v bodoče vodstvo državne politike edino in izključno le takim ljudem, za katere ima neomejeno zapujanje. Ti, od naroda svobodno izbrani ljudje pa imajo istočasno sveto dolžnost, da to narodovo zapujanje v nje v polni meri in z dejanji, koristnimi le narodovi in državni skupnosti, opravičijo.«

To je gotovo vse res, in kar veseli nas, če moremo tudi »Slovenski besedi« kedaj pritruditi. Žaltava pa je pri vsej zadevščini ta, da ne **moremo** popolnoma verjeti v odkritost navedenih besed. Kajti če kdo, dr. Puc je gotovo od nekaj spadal med »integralne« jugoslovenske politike. Navedli smo že več primerov, kako mu je bila pri srcu integralnost edinstvenega naroda. Povedali smo tudi, kako je bil kot petomajski ban hud na Združeno opozicijo, katere pomen je bil od vsega začetka poglavitno v tem, da je zavrgla integralstvo ljudskim pravicam v prilog.

In tako vrhovi Pucov zalet v integralne politike v tem, da naj gre tudi Puc sam kot vnet integralca na pot »preživeti in okosteneli življenjskih oblik«. Saj menda ne bo zahteval, da bi zanj veljala izjema.

mu neki dan pokažem tak list. Na moje največje začudenje se je pomenljivo nasmehnil, rekoč: »Prav imajo! To je znamenje, da je še ljudi, ki ne verjamejo vsaki neumnosti... Slabo bi bilo, če bi vse verjeli... V vojnem poročevalskem stanju sem premleval laži drugih, tukaj imam pa zadoščenje, da se lahko lažem samostojno po mili volji. In lažem se, da se kar kadi... Med lažjo in lažjo je razloček... Laž je lahko surova ali duhovita. Vsaka laž, izrečena iz koristoljubja, ali z namenom, spraviti koga v škodljivo zmotu, je surova... Duhovita laž je prav za prav samo potegavščina, ki se prej ali slej odkrije sama od sebe... Vsaka razkrinkana laž deluje vzgojno, ker povzroča nezaupanje, previdnost in vodi do samostojnega razmišljanja — ako je sicer v glavi vse v redu... Zbadljivke, ki jih ljudje pišejo na list, so za mene najboljši barometer — dokaz, da lažem dostojno... Pa recite, če nimam prav?« Nisem mu odgovoril, temveč samo pripomnil, da se mi zdi njegovo mnenje precej cinično. »Cinično?« se je začudil. »Dobro, pa naj bo cinično... ali zato je vseeno resnično in pošteno. Cinizem ne pomeni laži — nasprotno, cinizem je resnica, pa naj bo lepa ali grda. Če rečem, da lažem, govorim samo resnico. Opravičuje me, da lažem na povelje drugih, a še bolj, da lažem otipljivo, torej spodobno, kar dokazujejo te opazke. Če bi ne lagal jaz, bi pa kdo drugi namesto mene...«

Natančneje sem imel priliko spoznati Petriča šele po vojni. Bil je mož širokega razgleda, ki se pa v tesnih slovenskih razmerah ni mogel razmahniti svojim sposobnostim primerno. Po prevratu je bil nekaj časa poročevalec »Slov. naroda« v Belgradu, nato pa pri Dopisnem uradu istotam. Dr. Tavčar se ni pomišljal sprejeti moža, spo-

Ali pa morebiti misli, da je postal zaupnik opozicionalno mislečega ljudstva že s tem, da se ne bije več za nacionalni blagor pod zmagovitim Jevtičevim edinstvenim »barjakom«, potem ko ga je volilna zmaga Združene opozicije tako razcefrala, ampak da je šel pod »barjak« prav te opozicije?

Mali zapiski

Prepovedana lista

Državno pravdnništvo v Zagrebu je prepovedalo prodajati in širiti tale lista:

1. št. 540 lista »Hrvatski dnevnik« in
2. št. 2 lista »Hrvat«.

Oba lista izhajata v Zagrebu.

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika »Slovenije«!

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in npravnosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za **tiskovni sklad našega tednika »Slovenije«.**

Zamejni odmevi o nas.

Znana časnikarka Genovefa Tabouis — ki ji pravi naše »Jutro« »neka gospa«, poluradna češka »Prager Presse« pa »najbolje obveščena zunanje-politična časnikarka sodobnosti« — poroča o vtičkih, ki so jih dobili Angleži ob krožnem potovanju francoskega zunanjega ministra Delbosa, in pravi, da tiči največji uspeh tega potovanja sploh v načinu sprejema ministra po prebivalstvu v Belgradu.

(Gl. »L'Oeuvre« z dne 20. 12. 1937.)

(Zbira dr. I. Š.)

Dober učenc.

Novo brazilsko diktaturo so pozdravili z veseljem protidemokratski elementi vsega sveta, na čelu seveda Italija in Nemčija. Brazilski diktator pa se prizadeva, da jih ne bi razočaral. Brazilija je bila doslej zvezna država. S tako pa ne ve prava diktatura nič pravega. Kajti zvezna država, to pomeni vlado ljudstva v pravem pomenu besede, in zato jo je treba popolnoma odpraviti. Samo tako pride do prave veljave nacionalni unitarizem ali centralizem, kar je isto kot protidemokratizem ali diktatura. Tako je naredil Hitler z nemško zvezno republiko. In novi brazilski diktator Getulius Vargas je takoj razumel »duha nacionalnega časa«. Odpravil je suvereniteto dvajsetih brazilskih zveznih držav. Na zunaj je to odpravo simboliziral s tem, da je uprizoril v ta namen posebno svečanost, pri kateri so bile sežgane zastave v barvah teh dvajsetih zveznih držav.

*

Listnica uredništva. — G. dr. I. Č. v Ljubljani. Zgrazate se, ker smo napisali tisto resnično stvar in ker nismo takoj resnice preklicali in menda z neresnico nadomestili. Kajti da je resnična, to veste natančno tako, kakor mi, in če bi vam bila le zginjala iz spomina, bi si jo bili lahko iz »Jutrastistih dni poklicali v spomin. Očitno je torej, da vam ne gre za stvar. Več res ni treba reči.

Janez Kocmur:

K Tumovim spominom

(Nadaljevanje)

Proti koncu vojne je bilo videti v Narodni kavarni častnika nizke čokate postave. Sedel je vedno sam, pred seboj papir, v eni roki svinčnik, v drugi časopis, iz katerega je izpisoval. Jože Petrič, profesor klasičnih jezikov, zdaj pehotni poročnik v pričuvi. Pred vojno je bil dvorni maršal, ali po domače povedano, vzgojitelj sinov grofa Herbersteina. Na priprošnjo svoje žene je grof posredoval v vojnem ministrstvu, da Petriču ni bilo treba oditi na bojišče, temveč je bil dodeljen glavnemu vojnemu poročevalskemu stanu. Tu je proti koncu l. 1917. dobil po posredovanju dr. Ivana Šušteršiča dopust, da je lahko urejeval njegov tednik »Resnica«. List je začel izhajati 22. decembra 1917, zadnja številka je izšla 2. novembra 1918.

Kdo in ob kateri priložnosti me je seznanil s Petričem, se ne spominjam več. Od začetka je bil silno nezaupen in molčeč. Ker je on bil častnik, jaz pa navaden vojak, sva govorila le, kadar sva bila popolnoma sama; še natakari ni zaupal, dasi je veljala za zanesljivo. Polagoma se mu je razvezal jezik. Ali njegovo obnašanje me je vedno spominjalo na dr. Tumo, v katerega vedenju je tudi bilo nekaj aristokratsko pokroviteljskega. Zanimal se je največ za novice, pa za sodbo o listu, ki ga je urejeval.

Bolj zanimive kot list sam, so bile včasih bolj ali manj duhovite opazke, ki so jih delali nanj s svinčnikom kavarniški gostje. Glava njegova je bila skoraj vedno spremenjena v »Kresnico«, »Presico« in podobno. Ko sva bila že precej znana,

znavši njegovo sposobnost in značaj. Nekoč je obesil zagrebškimi šmokom dobro uspelo potegavščino, zaradi katere je moral zapustiti Belgrad čez noč. Telefoniral je bil, »zasebno in zaupno«, da so ruske rdeče čete že na Madžarskem; finančni Zagreb kajpak ves v strahu. Nič mu ni bilo bolj zoprno od senzacij željnega šmokovstva in lizunstva navzgor. Med vojno se mu je najbolj priskutila Alice Schalek, poročevalka dunajske »Neue Freie Presse« v glavnem vojnem dopisnem stanu.

Prišedši v Ljubljano je dobil mesto pri socialističnem »Napreju«, hkrati pa je bil dopisnik več velikih zunanjih listov. Njegove duhovite opazke k brzojavnim in uradnim poročilom so zelo ugajale, brali so jih posebno delavci z velikim razumevanjem. Znal je dati tudi najbolj suhoparnim poročilom miškovno obliko. Poročajoč na primer o neki slavnostni pojedini, je pripomnil, da bi bolj ko neznana imena in govorance zanimalo, kaj so udeleženci jedli in pili, koliko je veljalo in kdo bo plačal. Po mnogih burnih nastopih z A. Kristanom in dr. Milanom Korunom je naposled obrnil »Napreju« hrbet.

Pozneje je bil ponovno pri »Slovincu«, urejeval Prepeluhovega »Avtonomista« in »Republikanca« ter sodeloval tudi pri Šušteršičevem »Ljudskem glasu« in pozneje pri »Narodnem dnevniku«. Pri centralističnem tisku načelno ni maral sodelovati, razen nekaj časa pri »Kmetškem listu«, a še tu zgolj v vprašanjih, ki se niso dotikali ureditve države. A vezati se ni maral nikjer, delal je povsod brez pogodbe, da je imel svobodne roke in je lahko izstopil vsak čas.

(Dalje prihodnjic)

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.